EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

10. jaanuar 2006 *

Kohtuasjas C-147/04,

mille esemeks on EÜ artikli 234 alusel Conseil d'État' (Prantsusmaa) 4. veebruari 2004. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. märtsil 2004, menetluses

De Groot en Slot Allium BV,

Bejo Zaden BV

versus

Ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie,

Ministre de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche et des Affaires rurales,

menetluses osales:

Comité économique régional agricole fruits et légumes de la région Bretagne (Cerafel),

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja esimees C. W. A. Timmermans ja kohtunikud J. Makarczyk, C. Gulmann, G. Arestis (ettekandja) ja J. Klučka,

kohtujurist: D. Ruíz-Jarabo Colomer,
kohtusekretär: ametnik K. Sztranc,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. aprilli 2005. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

— De Groot en Slot Allium BV ja Bejo Zaden BV, esindajad: *avocat* C. Amigues ja *avocat* M. Bay,

— Comité économique agricole régional fruits et légumes de la région Bretagne (Cerafel), esindajad: *avocat* M. Jacquot, *avocat* O. Prost ja *avocat* K. Merten-Lentz,

— Prantsuse valitsus, esindajad: G. de Bergues ja A. Colomb,

— Madalmaade valitsus, esindajad: H. G. Sevenster ja D. J. M. de Grave,

— Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: M. Nolin ja B. Stromsky,

olles 24. mai 2005. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 29. septembri 1970. aasta direktiivi 70/458/EMÜ köögiviljaseemne turustamise kohta (EÜT L 225, lk 7), mida on muudetud nõukogu 13. juuni 1988. aasta direktiiviga 88/380/EMÜ (EÜT L 187, lk 31; ELT eriväljaanne 03/08, lk 86; edaspidi „direktiiv 70/458"), ja nõukogu 28. aprilli 1992. aasta direktiivi 92/33/EMÜ köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, välja arvatud seemne turustamise kohta (EÜT L 157, lk 1; ELT eriväljaanne 03/12, lk 275) tõlgendamist.

2 See taotlus esitati Madalmaade äriühingute De Groot en Slot Allium BV ja Bejo Zaden BV (edaspidi „De Groot ja Bejo") ning ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie ja ministre de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche et des Affaires rurales (edaspidi „pädevad ministrid") vahelises vaidluses seoses nende

äriühingute kaebusega, milles paluti tühistada otsus, millega kaudselt jäeti rahuldamata nende taotlus tühistada 17. mai 1990. aasta määrus šalottide turustamise kohta (*Journal Officiel de la République française*, 2.6.1990, lk 6557).

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigusnormid

Direktiiv 70/458

3 Direktiiv 70/458, mis käsitleb köögiviljaseemne turustamist ühenduses, näeb artikli 2 lõike 1 punktis A ette köögiviljade nimekirja, milles ei esine šalotti (*Allium ascalonicum*).

4 Artikli 2 lõike 1 punktides B, C ja D eristatakse köögiviljaseemnete kolme kategooriat — vastavalt eliitseemet, sertifitseeritud seemet ja standardseemet.

5 Direktiivi 70/458 artikli 2 lõikes 1a on sätestatud:

„Muudatused, mis tehakse lõike 1 punktis A esitatud liikide nimekirjas nende nimetuste ja käesoleva direktiiviga kaetud liikide ristamisel saadavate hübriidide osas teaduslike ja tehniliste teadmiste arengut arvesse võttes, võetakse vastu artiklis 40 osutatud korras." [Siin ja edaspidi on osundatud direktiivi tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

6 Direktiivi 70/458 artikli 3 lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid näevad ette, et köögiviljaseemet võib sertifitseerida, standardseemnena kontrollida ja turustada üksnes juhul, kui sordi on ametlikult heaks kiitnud vähemalt üks liikmesriik.

2. Liikmesriik koostab ühe või mitu kataloogi taimesortide kohta, mis on nende territooriumil sertifitseerimiseks, standardseemnena kontrollimiseks ja turustamiseks heaks kiidetud. [...]

[...]

3. Ühine köögiviljasortide kataloog koostatakse liikmesriikide riiklike kataloogide põhjal vastavalt artiklite 16 ja 17 sätetele."

7 Direktiivi 70/458 artikli 4 esimeses lõigus on märgitud, et liikmesriigid tagavad, et sort kiidetakse heaks üksnes juhul, kui see on eristatav, püsiv ja piisavalt ühtlik. Sama direktiivi artiklis 5 on kindlaks määratud tingimused, mille esinemisel sorti saab lugeda eristatavaks, püsivaks ja ühtlikuks.

8 Direktiivi 70/458 artikli 10 lõikes 1 on eelkõige ette nähtud, et liikmesriigid hoolitsevad selle eest, et nende territooriumil heakskiidetud sortide kataloog ning sordi säilitamise nõude puhul ka selle isiku või nende isikute nimi, kes selle eest asjaomases riigis vastutab/vastutavad, avaldatakse ametlikult.

9 Direktiivi 70/458 artikli 11 lõikes 1 on sätestatud:

„Igast sordi heakskiitmise taotluste esitamisest ja tagasivõtmisest, sortide kataloogi kandmisest ja kataloogi muutmisest teatatakse viivitamatult teistele liikmesriikidele ja komisjonile."

10 Artikli 11 lõikes 2 on ette nähtud, et liikmesriigid saadavad teistele liikmesriikidele ja komisjonile iga uue heakskiidetud sordi nende omaduste lühikirjelduse, mis on ilmnenud heakskiitmismenetluse käigus. Liikmesriigid edastavad nõudmise korral samuti nende eriomaduste kirjelduse, mille põhjal sorti on võimalik eristada teistest sarnastest sortidest.

11 Direktiivi artikli 12 lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud, et liikmesriigid sätestavad, et heakskiidetud sorte tuleb säilitada kooskõlas sordi säilitamiseks tunnustatud tavadega ja et säilitamist peab olema igal hetkel võimalik kontrollida sordi eest vastutava isiku või isikute peetavate dokumentide põhjal.

12 Direktiivi 70/458 artiklis 13a on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et lahendatakse kõik pärast sordi heakskiitmist tekkivad küsimused seoses sordi eristatavuse või nimega heakskiitmise ajal.

2. Kui pärast sordi heakskiitmist ilmneb, et sordi eristatavuse nõue artikli 5 tähenduses ei olnud heakskiitmise ajal täidetud, asendatakse heakskiit teistsuguse otsusega või vajaduse korral tühistatakse see kooskõlas käesoleva direktiiviga.

Kõnealuse teistsuguse otsuse alusel ei käsitata sorti alates selle esialgse heakskiitmise kuupäevast enam ühenduses tuntud sordina artikli 5 [...] tähenduses.

3. Kui pärast sordi heakskiitmist ilmneb, et sordi nimi artikli 10 tähenduses ei olnud sordi heakskiitmise ajal nõuetele vastav, kohandatakse nime selliselt, et see vastaks käesoleva direktiivi nõuetele. Liikmesriigid võivad lubada varasema nime ajutist kasutamist täiendava nimena. Varasema nime täiendava nimena kasutamise üksikasjaliku korra võib sätestada artiklis 40 osutatud korras."

13 Direktiivi 70/458 artiklis 14 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad sordi heakskiidu tühistamise:

a) kui kontrollimise käigus tõendatakse, et sort ei ole enam eristatav, püsiv või piisavalt ühtlik;

b) sordi eest vastutava isiku või vastutavate isikute taotluse korral, välja arvatud juhul, kui on tagatud sordi säilitamine.

2. Liikmesriigid võivad sordi heakskiidu tühistada:

a) kui käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõetud õigusnormid ei ole täidetud;

b) kui heakskiidu taotlemise või kontrolli ajal on esitatud valed või võltsitud andmed heakskiitmise aluseks olnud tegurite kohta."

14 Direktiivi 70/458 artikli 15 lõikes 1 on sätestatud, et liikmesriigid tagavad sordi kustutamise oma kataloogidest, kui sordi heakskiit on tühistatud või kui heakskiidu kehtivusaeg on lõppenud.

15 Sama direktiivi artikli 16 lõigetes 1 ja 2 on märgitud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et kaks kuud pärast artiklis 17 osutatud avaldamist ei kohaldata käesoleva direktiivi sätete kohaselt või käesolevale direktiivile vastavate põhimõtete kohaselt heaks kiidetud sortide seemne suhtes mingeid sordiga seotud turustuskitsendusi.

2. Erandina lõikest 1 võib liikmesriigile anda artiklis 40 sätestatud korras käsitletavate taotluste puhul õiguse keelata kogu oma territooriumil või osal sellest kõnealuse sordi seemne turustamine, kui see sort ei ole eristatav, püsiv või piisavalt

ühtlik. Taotlus tuleb esitada enne heakskiitmise kalendriaastale järgneva kolmanda kalendriaasta lõppu."

16 Selle direktiivi artikli 17 lõige 1 on sõnastatud järgnevalt:

„Komisjon avaldab liikmesriikide saadetud teabe alusel ja kohe pärast kõnealuse teabe saamist Euroopa Ühenduste Teataja C-seerias pealkirja all „Ühine köögiviljasortide kataloog" [edaspidi „ühine kataloog"] nimekirja kõikidest sortidest, mille seemne suhtes ei kohaldata pärast kahekuulise tähtaja möödumist artikli 16 kohaselt mingeid turustuskitsendusi, ning samuti artikli 10 lõike 1 kohaselt nõutava teabe sordi säilitamise eest vastutava isiku või vastutavate isikute kohta. Avaldatud teadaandes märgitakse liikmesriigid, kellele on antud õigus vastavalt artikli 16 lõikele 2 või artiklile 18. [...]"

17 Direktiivi 70/458 artiklis 18 on sätestatud:

„Kui tehakse kindlaks, et ühisesse [...] kataloogi kantud sordi viljelemine võib taimetervise seisukohast kahjustada mis tahes liikmesriigis muude sortide või liikide viljelemist, võib asjaomane liikmesriik saada taotluse korral artiklis 40 osutatud korras loa keelata asjaomase sordi seemne turustamise kogu oma territooriumil või osal sellest. Kui on olemas otsene oht kahjulike organismide levikuks, võib asjaomane liikmesriik kehtestada kõnealuse keelu kohe pärast taotluse esitamist ja keeld kehtib kuni lõpliku otsuse vastuvõtmiseni artiklis 40 sätestatud korras."

18 Sama direktiivi artikli 35 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid võtavad köögiviljaseemne ametlikuks kontrollimiseks vajalikud meetmed, et tagada vähemalt proovide kontrollimise teel selle vastavus käesoleva direktiivi nõuetele."

19 Direktiivi 70/458 artikli 36 kohaselt tagavad liikmesriigid, et kategooriate „sertifitseeritud seeme" ja „standardseeme" seemne suhtes kohaldatakse ametlikku järelkontrolli põllul, et võrrelda nende sordiühtsust ja -puhtust kontrollproovidega.

20 Direktiivi 70/458 artikli 38 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Kui põllul läbiviidud järelkontrolli katsete käigus avastatakse korduvalt, et mis tahes sordi seeme ei vasta nõuetekohaselt sordiühtsuse või -puhtuse osas ettenähtud tingimustele, tagavad liikmesriigid, et kõnealust seemet turustaval isikul keelatakse täielikult või osaliselt sellise seemne turustamine (vajaduse korral teatavaks ajavahemikuks).

2. Lõike 1 kohaselt võetud meetmed tühistatakse, kui piisava usaldusväärsusega on kindlaks tehtud, et turustamiseks ettenähtud seeme vastab tulevikus sordiühtsuse ja -puhtuse tingimustele."

21 Lõpuks näeb direktiivi 70/458 artikkel 40 ette, et juhtudel, kui tuleb järgida käesolevas artiklis sätestatud korda, peab sama artikli korda järgides pöörduma alalise põllumajanduse, aianduse ja metsanduse seemnete ja paljundusmaterjali komitee poole, kes esitab arvamuse komisjoni eelnõu kohta seoses võetavate meetmetega.

Direktiiv 92/33

22 Direktiivi 92/33 artikli 1 lõike 1 kohaselt kohaldatakse seda direktiivi köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, välja arvatud seemne turustamise suhtes ühenduse piires. Sama artikli lõike 2 esimeses lõigus on märgitud, et selle direktiivi artikleid 2–20 ja 24 kohaldatakse II lisas loetletud taimeperekondade ja -liikide ning nende hübriidide suhtes. Selles lisas esineb šalott (*Allium ascalonicum*).

23 Sama direktiivi artikli 1 lõikes 3 on sätestatud, et muudatused II lisas esitatud taimeperekondade ja -liikide nimekirjas võetakse vastu kooskõlas selle direktiivi artiklis 22 sätestatud menetlusega.

24 Direktiivi 92/33 artikkel 9 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Ilma et see piiraks artikli 2 kohaldamist, ei turustata ühenduse piires köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, mis kuulub II lisas loetletud taimeperekondadesse või -liikidesse ning mida ühtlasi käsitletakse direktiivis 70/458/EMÜ, välja arvatud juhul, kui see kuulub direktiiviga 70/458/EMÜ heakskiidetud sorti.

2. Ilma et see piiraks artikli 2 ja käesoleva artikli lõigete 3 ja 4 kohaldamist, ei turustata ühenduse piires köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, mis kuulub II lisas loetletud taimeperekondadesse või -liikidesse, kuid mida ei käsitleta direktiivis 70/458/EMÜ, välja arvatud juhul, kui see kuulub vähemalt ühes liikmesriigis ametlikult heakskiidetud sorti.

Heakskiitmise tingimuste suhtes kohaldatakse direktiivi 70/458/EMÜ artiklite 4 ja 5 ning artikli 10 lõike 3 sätteid.

Heakskiitmise ja sordi säilitamise menetluste ja formaalsuste suhtes kohaldatakse *mutatis mutandis* mainitud direktiivi artikli 3 lõikeid 2 ja 4, artikleid 6, 7, 8, artikli 10 lõikeid 1, 2 ja 4 ning artikleid 11–15.

Iga juhtumi puhul võib võtta arvesse mitteametlike katsete tulemusi ja kasvatamise ajal kogutud praktilist teavet.

3. Liikmesriigid astuvad kõik vajalikud sammud selleks, et lõikes 2 viidatud taimeperekondadesse või -liikidesse kuuluvate sortide ametlik heakskiitmine, mis toimus enne 1. jaanuari 1993 kooskõlas muude kui direktiivis 70/458/EMÜ sätestatud põhimõtetega või selle alusel, et kõnealuste sortide materjali turustati nende territooriumil enne mainitud kuupäeva, aeguks hiljemalt 30. juunil 1998, välja arvatud juhul, kui kõnealused sordid on nimetatud kuupäeval kooskõlas lõikega 1 heaks kiidetud.

4. Kooskõlas lõigetega 2 ja 3 ametlikult heakskiidetud sordid kantakse ühisesse [...] kataloogi, millele viitab direktiivi 70/458/EMÜ artikkel 17. Artikli 16 lõikeid 2 ja 3 ning artikleid 17, 18 ja 19 kohaldatakse *mutatis mutandis*.

Kõnealuses väljaandes tähistatakse vastavalt lõikele 3 heakskiidetud sordid eriviitega."

25 Direktiivi 92/33 artiklis 14 on sätestatud:

„1. Käesoleva direktiivi nõudeid ja tingimusi järgiva köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali turustamise kohta ei kehti tarnija, taimetervise, kasvusubstraadi ja kontrollmeetmete suhtes mingeid piiranguid peale nende, mis on sätestatud käesolevas direktiivis.

2. Nende köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali turustamise kohta, mille sort on kantud ühisesse köögiviljasortide kataloogi, ei kehti sordi suhtes mingeid piiranguid peale nende, mis on sätestatud või millele viidatakse käesolevas direktiivis."

Siseriiklikud õigusnormid

26 17. mai 1990. aasta määruse artiklid 1 ja 2 on sõnastatud järgnevalt:

„Artikkel 1

Šaloti nime all võib transportida, müügi eesmärgil hoida, müüki panna ning müüa üksnes *Allium cepa* L. *var. ascalonicum'i* sorte, mis on saadud sibulate vegetatiivse paljundamise teel [...].

Artikkel 2

Käesolev määrus käsitleb šalotte (*Allium cepa L. var. Ascalonicum*), mis on mõeldud sellisena tarbijatele tarnimiseks, välja arvatud rohelised tervete vartega šalotipealsed ning töötlemiseks mõeldud šalotid.

Pärast säilitamiseks ettevalmistamist ja pakendamist peavad šalotid vastama käesoleva määruse tingimustele."

27 Tarbijate seadustiku artiklist L. 214-2 ilmneb, et 17. mai 1990. aasta määruse tingimuste rikkumist karistatakse kriminaalkorras kui kolmanda astme väärtegu.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

28 Šaloti-nimelist (*Allium ascalonicum*) köögiviljaliiki, mis on saadud vegetatiivsel paljundamisel, st sibulate otsese paljundamisega, nimega „traditsiooniline šalott", kasvatatakse peamiselt Prantsusmaal, eelkõige Bretagne's ja Loire'i orus.

29 De Groot ja Bejo arendasid välja šalotisordid nimetustega „Ambition" ja „Matador", mida paljundatakse teisiti kui traditsioonilisi šalotte. Neid kahte sorti saadakse seemnetest (suguline paljundamine) ning neid ei ole võimalik uuesti istutada (külvišalotid).

30 Šalotisordid „Ambition" ja „Matador" esitati 1993. aastal heakskiitmiseks Madalmaade köögiviljasortide kataloogi (edaspidi „siseriiklik kataloog") tarvis ning neid testiti, kusjuures testide tulemusi kinnitasid ka Madalmaade pädeva asutuse poolt läbi viidud võrdluskatsete tulemused. Nende katsete tulemuste põhjal otsustasid Madalmaade pädevad ametiasutused 29. juunil 1995 need kaks sorti siseriikliku kataloogi tarvis heaks kiita kui liigi *Allium ascalonicum* L. — šalott uued sordid.

31 Pärast eeltoodud andmete kataloogi kandmist teatas Madalmaade Kuningriik komisjonile ja liikmesriikidele kataloogi muutmisest ja edastas nimetatud sortide omadusi puudutavad andmed.

32 Komisjon avaldas 18. märtsil 1997 esimese täienduse ühise kataloogi 19. tervikväljaandele, millega sellesse kataloogi lisati eelkõige šalotisordid „Ambition" ja „Matador" liiginimetuse *allium ascalonicum L.* alla (EÜT C 87 A, lk 1). Ühise kataloogi 20. (EÜT 1998, C 130 A, lk 1), 21. (EÜT 1999, C 167 A, lk 1), 22. (ELT 2003, C 308 A, lk 5) ja 23. (EÜT 2004, C 260 A, lk 8) tervikväljaandes andmeid sortide „Ambition" ja „Matador" kohta ei muudeta.

33 Alates ühisesse kataloogi kandmisest toodetakse ja turustatakse šalotisorte „Ambition" ja „Matador" nime „šalott" all enamikus liikmesriikides.

34 De Groot ja Bejo, kes turustavad peamiselt külvišalotte kui lõpptooteid, keskendusid alates 1999. aastast peamiselt šalotiseemnete, eelkõige sortide „Ambition" ja „Matador" turustamisele. Selleks eksporditi nende šalotisortide seemneid Madal-

maadest Prantsuse turule. Arvestades aga 17. mai 1990. aasta määruse sätteid, peatasid De Groot ja Bejo šalotiseemnete ekspordi Prantsusmaale.

35 2000. aasta käigus esitati Prantsuse traditsiooniliste šalottide tootjate algatusel komisjonile kaebus seoses külvišalottide turustamisega; see institutsioon ei ole nimetatud kaebuse kohta otsust veel teinud. Nagu ilmneb toimikust, käsitleb nimetatud kaebus sortidest „Ambition" ja „Matador" saadud šalotiseemnete 1997. aastal ühisesse kataloogi kandmise nõuetekohasust.

36 Nagu ilmneb eelotsusetaotlusest, esitasid De Groot ja Bejo 2001. aasta veebruaris pädevatele ministritele taotluse 17. mai 1990. aasta määruse tühistamiseks põhjusel, et see takistab nende äriühingute toodete vaba turustamist Prantsusmaal. Ühtlasi esitasid need äriühingud nimetatud määruse kohta kaebuse komisjonile, leides, et šalotisortidest „Ambition" ja „Matador" saadud köögiviljasid võib vabalt ühenduses turustada, arvestades, et need on kantud ühisesse kataloogi. Komisjon ei ole seni teise kaebuse kohta otsust teinud.

37 Conseil d'État' kohtuvaidluste kantseleis registreeriti 8. juunil 2001 De Grooti ja Bejo kaebus, milles paluti tühistada otsus, millega kaudselt jäeti rahuldamata nende taotlus tühistada 17. mai 1990. aasta määrus šalottide turustamise kohta. Nimetatud äriühingute sõnul on see määrus vastuolus EÜ artikliga 28 ning direktiiviga 70/458. Selle menetluse raames palus Comité économique agricole régional fruits et légumes de la Région Bretagne (edaspidi „Cerafel") luba astuda menetlusse põhikohtuasja kostjate toetuseks; taotlus rahuldati eelotsusetaotlusega.

38 Kuna Conseil d'État leidis, et 17. mai 1990. aasta määruse seaduslikkuse hindamine sõltub direktiivide 70/458 ja 92/33 tõlgendamisest, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„[K]as direktiivide 70/458 ja 92/33 sätteid koostoimes tuleb tõlgendada nii, et nendega antakse võimalus kanda ühisesse [...] kataloogi üksnes šalotisorte, mida paljundatakse vegetatiivse paljundamisega ilma seemneta, ja seega kas šalotisorte „Ambition" ja „Matador" võis seaduslikult kanda ühise kataloogi šalottidele mõeldud rubriiki[?]"

Eelotsuse küsimus

39 Kõigepealt tuleb meenutada, et 17. mai 1990. aasta määrus puudutab müügiks mõeldud šalotte kui lõpptooteid, samas käsitlevad direktiivid 70/458 ja 92/33 paljundusvahendite ühendusesisest turustamist. Nimetatud direktiivid käsitlevad ühest küljest ühisesse kataloogi kantud köögiviljaseemnete ühendusesisest turustamist ja teisest küljest selliste köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali ühendusesisest turustamist, mille sordid on kantud ühisesse kataloogi, ilma piiranguteta nende sordiga seoses.

40 Kuigi direktiivide 70/458 ja 92/33 ese ei kattu põhikohtuasjas käsitletava siseriikliku õigusnormi omaga, ei saa sellest asjaolust siiski tuletada, et need direktiivid *a priori* põhikohtuasja ei puuduta, kuna erinevalt 17. mai 1990. aasta määrusest ei regulaari need lõpptoote turustamist ja nimetust.

41 Sellega seoses tuleb märkida, et 17. mai 1990. aasta määruses esitatud keeldu turustada šaloti nime all muid šalotte kui traditsioonilised šalotid ning selle keelu rikkumise eest kehtestatud kriminaalkaristusi silmas pidades puudus nimetatud valdkonna ettevõtjatel, eelkõige põllumajandustootjatel ning asjaomastel levitamisvõrkudel, huvi importida šalotiseemneid, kui hilisemas faasis oli praktikas võimatu neist saadud tooteid sama nime all turustada.

42 Neis tingimustes soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada esiteks seda, kas šalotisortide „Ambition" ja „Matador" kandmine köögiviljaseemnetena ühisesse kataloogi toimus kooskõlas direktiivide 70/458 ja 92/33 sätetega, ning teiseks sõltuvalt sellele küsimusele antud vastusest seda, kas ühenduse õigusnormidega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu 17. mai 1990. aasta määrus, mis lubab Prantsusmaal „šaloti" nime all turustada üksnes vegetatiivsel teel paljundatud köögivilju, välistades seemnest kasvanud köögiviljad.

43 Seega tuleb esiteks võtta seisukoht šalotisortide köögiviljaseemnetena ühisesse kataloogi kandmise ja teiseks selle kohta, kas ühenduse õigusega on vastuolus selline siseriiklik õigusnorm nagu 17. mai 1990. aasta määrus.

Šalotiseemne sortide kandmine ühisesse kataloogi

44 Tuleb meenutada, et šalott ei esine direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A loetletud köögiviljade hulgas. Seetõttu ei võimalda selle direktiivi sätted üksi selle köögivilja sorte seemnetena ühisesse kataloogi kanda, nagu on tehtud sortidega „Ambition" ja „Matador".

45 Siiski esineb šalott köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, välja arvatud seemne turustamist ühenduses käsitleva direktiivi 92/33 II lisas. Sellest tuleneb, et šalotinimelise köögivilja sorte „Ambition" ja „Matador" ei saaks selle direktiivi alusel seemnesortidena ühisesse kataloogi kanda.

46 Kuigi šalott ei esine direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A loetletud köögiviljade hulgas, kandsid Madalmaade pädevad asutused need šalotisordid 29. juunil 1995 siseriiklikku kataloogi kui uued liigi *Allium ascalonicum* seemnesordid. Ametiasutused teatasid direktiivi 70/458 artikli 11 lõike 2 alusel komisjonile kataloogi muutmisest ning komisjon avaldas 18. märtsil 1997 esimese täienduse ühise kataloogi 19. tervikväljaandele. Selle täiendusega lisatakse sordid „Ambition" ja „Matador" seemnetena liigi *Allium ascalonicum* nimetuse alla.

47 Selles kontekstis kerkib küsimus, kas selline kataloogi kandmine on vastuolus direktiivide 70/458 ja 92/33 sätetega.

48 De Groot ja Bejo ning Madalmaade valitsus väidavad, et direktiivide 70/458 ja 92/33 sätteid tuleb tõlgendada nii, et seemnetega paljundatavaid šalotisorte võib kanda ühisesse kataloogi. Ühe kataloogi loomine tähendab nende arvates seda, et kui tekib küsimus sordi kandmisest kataloogi, tuleb arvesse võtta mõlemat nendes direktiivides esinevat köögiviljade nimekirja.

49 Eelkõige väidab Madalmaade valitsus, et kuigi šalotti direktiivis 70/458 otseselt köögiviljaliigina ei märgita, saab ühisesse kataloogi kanda ka selle taime neid sorte, mis pärinevat seemnest, kuna selle direktiivi sätete puhul on ette nähtud, et neid kohaldatakse koostoimes direktiivi 92/33 sätetega. Nende direktiivide eesmärk, mida tuleb mõista üksteist täiendavatena, on kehtestada ühine sortide kataloog, sõltumata sortide paljundamisviisist. Valitsuse sõnul kinnitab tema argumenti asjaolu, et direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A esitatud liikide nimekiri ei ole ammendav.

50 Nende argumentidega väidavad Madalmaade valitsus ja need äriühingud sisuliselt seda, et üheainsa ühise kataloogi kehtestamine mõjutab oluliselt direktiivides 70/458 ja 92/33 kehtestatud sortide kataloogi kandmise korda, nii et nendes kahes direktiivis toodud nimekirjad täiendavad üksteist vastastikku. Nende sõnul piisab neil asjaoludel, kui köögivilja mainitakse direktiivi 92/33 II lisas, et kohaldada selle suhtes direktiivi 70/458, kuigi see köögivili ei esine viimatinimetatu artikli 2 lõike 1 punktis A.

51 On küll tõsi, et esineb vaid üks köögiviljasortide kataloog, mis loetleb nii sordid, mille seemned kuuluvad direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A toodud köögiviljaliikide nimekirja, kui ka sordid, mille istutus- või paljundusmaterjal kuulub direktiivi 92/33 II lisa nimekirja kantud perekondadesse ja liikidesse.

52 Siiski ei võimalda selline sedastus järeldada, et need kaks nimekirja üksteist vastastikku täiendavad ja võimaldavad ühisesse kataloogi kanda köögiviljasorte, sõltumata sellest, kas nad esinevad direktiivi 70/458 nimekirjas või direktiivi 92/33 nimekirjas.

53 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et nii direktiiv 70/458 kui ka 92/33 määratlevad omaenda kohaldamisala. Nagu pealkirjadest ilmneb, käsitleb esimene köögiviljaseemnete turustamist ühenduses ja teine köögiviljade paljundus- ja istutusmaterjali, välja arvatud seemne turustamist ühenduses. Sellest tuleneb, et juba oma pealkirja alusel on direktiiv 92/33 mõeldud katma kaupu, mis ei kuulu direktiivi 70/458 kohaldamisalasse.

54 Seejärel tuleb märkida, et direktiivi 92/33 artikli 9 lõigetest 1 ja 2 ilmneb, et ühenduse seadusandja nägi ette erinevad tagajärjed sõltuvalt sellest, kas köögivili esineb korraga direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punkti A ning direktiivi 92/33 II lisa nimekirjas või kas ta on märgitud üksnes viimatimainitus.

55 Direktiivi 92/33 artikli 9 lõigetes 1 ja 2 tehtud erisus näitab, et ühenduse seadusandja ei näinud ette, et küsimuse korral direktiivi 92/33 II lisa nimekirjas esineva köögivilja sordi ühisesse kataloogi kandmisest täiendaksid see nimekiri ning direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A esitatud nimekiri üksteist vastastikku, sõltumata nende vastavatest kohaldamisaladest.

56 Lõpuks tuleb sedastada, et direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A esinev köögiviljaliikide nimekiri ei ole ammendav ja seetõttu nähakse artikli 2 lõikes 1a ette menetlus nimekirja laiendamiseks teistele köögiviljadele. Samaväärne säte esineb ka direktiivi 92/33 artiklis 22, milles viidatakse sama direktiivi artikli 1 lõikele 3.

57 Asjaolu, et kummaski direktiivis on ette nähtud käesoleva kohtuotsuse punktis 55 nimetatud kahe nimekirja sisu muutmise mehhanism, lükkab seega käesolevas asjas ümber De Grooti, Bejo ja Madalmaade valitsuse esitatud argumendid, mille kohaselt need nimekirjad täiendavad üksteist.

58 Muuseas, nagu ilmneb direktiivi 70/458 artiklist 40, et põllumajanduse, aianduse ja metsanduse seemnete ja paljundusmaterjali komitee poole, kes esitab arvamuse sama direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti A nimekirja laiendamise korral, saab sellel eesmärgil eelkõige pöörduda liikmesriigi esindaja. Sellest tuleneb, et iga liikmesriik võib algatada nimekirja sisu muutmise.

59 Sellega seoses tuleb sedastada, et vaatamata nimekirja kõigile järjestikustele muudatustele, ei kantud šalotti kunagi nimetatud direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti A nimekirja, kuigi selline võimalus oli selgelt kujutletav.

60 Neil asjaoludel ei saa köögivilja seemnesorti, mis ei esine direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punkti A köögiviljade nimekirjas, kanda ühisesse kataloogi ilma, et järgitaks selleks ette nähtud menetlust.

61 Sellega seoses väidavad De Groot ja Bejo, et liikmesriik ei või keelata oma siseriiklike õigusnormide kohaldamisega ühisesse kataloogi kantud köögiviljaseemnesordi turustamist, järgimata asjaomastes ühenduse õigusnormides selleks eraldi ette nähtud menetlust. Nende sõnul ei või hetkest, kui sordid on ühisesse kataloogi kantud, nende sortide seemnete suhtes kohaldada ühenduses mitte mingisuguseid sordiga seotud turustuspiiranguid.

62 Lisaks teavitasid Madalmaade ametiasutused äriühingute sõnul komisjoni ja teisi liikmesriike šalotisortide „Ambition" ja „Matador" kandmisest siseriiklikku kataloogi; ühine kataloog, milles mainiti nende andmete kataloogi kandmist, avaldati 18. märtsi 1997. aasta Euroopa Ühenduste Teatajas. Nende sõnul tulenes sellest, et kuna Prantsuse Vabariik nimetatud kataloogi kandmist 1995. või 1997. aastal vastavalt selleks ette nähtud korrale ei vaidlustanud, mida tal oli õigus teha, ei saa see liikmesriik piirata või keelata nimetatud sortide turustamist oma territooriumil põhjusel, et nende kandmine ühisesse kataloogi ei olnud nõuetekohane.

63 Tuleb märkida, et selline argumentatsioon lähtub ekslikust eeldusest. Asjakohane oleks see üksnes siis, kui vastav köögivili, st šalott oleks nimetatud direktiivi 70/458 artikli 2 1 punkti A köögiviljaliikide nimekirjas ära toodud. Üksnes sellises olukorras oleks vaja uurida, kas ühisesse kataloogi kandmise jaoks vajalikus heakskiitmise menetluses järgiti nimetatud direktiivi nõudeid, ja seega läbi viia heakskiitmise tühistamine või tagasivõtmine.

64 Sellist uurimist ei saa käesolevas asjas läbi viia, kuna šalotti ei ole ära toodud direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A mainitud köögiviljaliikide seas, millele seda direktiivi kohaldatakse. Seetõttu ei saa vastupidi De Grooti ja Bejo väidetele šaloti seemnena ühisesse kataloogi kandmist vaidlustada nimetatud direktiivi artiklite 13a, 14 ja 35–38 alusel.

65 Kõigist eelnevatest kaalutlustest ilmneb, et direktiivide 70/458 ja 92/33 sätete tõlgendamine ei võimalda järeldada seda, et kuigi köögivili ei esine direktiivi 70/458 artikli 2 lõike 1 punktis A, võib selle köögivilja sordi siiski seemnena ühisesse kataloogi kanda põhjusel, et see köögivili esineb direktiivi 92/33 II lisa nimekirjas.

66 Kuna šalott ei esine direktiivi 70/458 kohaldamisalasse kuuluvate köögiviljade nimekirjas, siis ei olnud selle direktiiviga kooskõlas komisjoni poolt sortide „Ambition" ja „Matador" kandmine seemnena ühisesse kataloogi pärast seda, kui Madalmaade Kuningriigi pädevad asutused olid talle teatanud, et need sordid on kantud tema siseriiklikku kataloogi.

EÜ artikli 28 tõlgendamine

67 Kuna šalotisortide „Ambition" ja „Matador" seemnena kandmine ühisesse kataloogi oli nõuetevastane, ei ole direktiiv 70/458 käesolevas asjas kohaldatav ja seega ei tule uurida, kas sellega on vastuolus selline siseriiklik õigusnorm nagu 17. mai 1990. aasta määrus.

68 Neil asjaoludel kerkib küsimus, kas 17. mai 1990. aasta määrus, millega lubatakse šaloti nime all turustada üksnes traditsioonilisi šalotte, on vastuolus mõne teise ühenduse õigusnormiga, millele eelotsusetaotluse esitanud kohus ei viita. Eelotsuse küsimuse esitanud siseriiklikule kohtule tarviliku vastuse andmiseks võidakse Euroopa Kohtult taotleda selliste ühenduse õigusnormide arvestamist, millele siseriiklik kohus ei ole küsimuses viidanud (22. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas C-271/01: COPPI, EKL 2004, lk I-1029, punkt 27, ja 12. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-60/03: Wolff & Müller, EKL 2004, lk I-9553, punkt 24 ja viidatud kohtupraktika).

69 Selles kontekstis tuleb meenutada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtus väitsid De Groot ja Bejo, et 17. mai 1990. aasta määrus on vastuolus EÜ artikliga 28.

70 Sellega seoses tuleb meenutada, et kaupade vaba liikumine on EÜ asutamislepingu üldpõhimõte, mida väljendatakse EÜ artiklis 28 esitatud keelus kehtestada liikmesriikidevahelisi koguselisi impordipiiranguid ja kõiki samaväärse toimega meetmeid.

71 EÜ artiklis 28 sätestatud samaväärse toimega meetmete keelu all peetakse silmas kõiki kaupu puudutavaid liikmesriikide õigusnorme, mis piiravad või võivad piirata liikmesriikidevahelist kaubandust otseselt või kaudselt (vt eelkõige 23. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-192/01: komisjon *vs.* Taani, EKL 2003, lk I-9693, punkt 39, ja 2. detsembri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-41/02: komisjon *vs.* Madalmaad, EKL 2004, lk I-11375, punkt 39 ja viidatud kohtupraktika).

72 Tuleb sedastada, et selline siseriiklik õigusnorm, nagu on käsitlusel põhikohtuasjas, piirab liikmesriikidevahelist kaubandust.

73 17. mai 1990. aasta määrus, mis sisuliselt lubab Prantsusmaal šaloti nime all turustada üksnes vegetatiivselt paljundatud köögivilju, teeb võimatuks turustada selles liikmesriigis šaloti nime all teistest liikmesriikidest pärit selle köögivilja seemneid ning nendest saadud tooteid, see aga sunnib tootjaid, kes soovivad neid seemneid ja tooteid Prantsusmaal turustada, turustama neid teise nimetusega.

74 Tootjatele kehtestatud kohustus kasutada nimetusi, mis on tarbijale tundmatud või mida tarbija vähem hindab, võib teha nende toodete turustamise keerulisemaks ja seetõttu piirata liikmesriikidevahelist kaubandust (vt selle kohta 16. jaanuari 2003. aasta otsus kohtuasjas C-12/00: komisjon *vs.* Hispaania, EKL 2003, lk I-459, punkt 82 ja viidatud kohtupraktika).

75 Sellega seoses tuleb meenutada, et ühendusesisese kaubanduse piiranguid, mis tulenevad siseriiklike sätete erinevusest, võib lubada, kui need on vajalikud ülekaalukate, eelkõige tarbijakaitse nõuete rahuldamiseks ja kui need on proportsionaalsed taotletava eesmärgiga, mida ei ole võimalik saavutada ühendusesisest kaubandust vähem piiravate meetmetega.

76 Selles kontekstis on Euroopa Kohus juba varem leidnud, et liikmesriik võib järgida, et tarbijaid teavitataks neile pakutavatest toodetest nõuetekohaselt, ja anda neile seega võimalus teha valik nende andmete põhjal. Eelkõige võivad liikmesriigid tarbijakaitse eesmärgil nõuda huvitatud isikutelt toiduaine nimetuse muutmist, kui teatava nimetusega esitatud toode on oma koostisest ja tootmisviisist lähtuvalt niivõrd erinev üldiselt selle nimetuse all ühenduses tuntud toodetest, et seda ei saa lugeda samasse kategooriasse kuuluvaks. Seevastu väiksema erinevuse korral peab sobivast märgistamisest piisama, et ostjale või tarbijale vajalikke andmeid anda (eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Hispaania, punktid 84–86 ja viidatud kohtupraktika).

77 Käesolevas asjas on selge, et traditsiooniliste šalottide ja külvišalottide vahelised erinevused puudutavad peamiselt nende paljundamist. Peale selle erinevuse on neil kahel šalotisordil olulised välised sarnasused. Seetõttu võib 17. mai 1990. aasta määruse eesmärki, st tarbijakaitset, saavutada ka sobiva märgistamisega, milles täpsustatakse, et vaidlusalused šalotid on saadud seemnetest, mitte aga vegetatiivse paljundamise teel.

78 Sellest tuleneb seega, et tarbijatele sobiva teabe andmiseks piisab neutraalse ja objektiivse viitega märgistusest, milles tarbijat teavitatakse, et De Grooti ja Bejo eksporditavad šalotid on külvišalotid.

79 Neis tingimustes ei ole EÜ artikli 28 vaatepunktist õigustatud selline kohustus, nagu on kehtestatud 17. mai 1990. aasta määrusega, turustada šaloti nime all üksnes vegetatiivselt paljundatud šalotte.

80 Kõigist eelnevatest kaalutlustest lähtuvalt tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastata, et:

— Direktiiviga 70/458 on vastuolus sortide „Ambition" ja „Matador" kandmine seemnena ühise kataloogi šaloti-rubriigi alla;

— EÜ artikliga 28 on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu 17. mai 1990. aasta määrus, mis lubab šaloti nime all turustada üksnes vegetatiivsel teel paljundatud köögivilju, välistades seemnest kasvanud köögiviljad, mida toodetakse ja turustatakse teistes liikmesriikides sama nime all.

Kohtukulud

81 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotamise siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Nõukogu 29. septembri 1970. aasta direktiiviga 70/458/EMÜ köögiviljaseemne turustamise kohta, mida on muudetud nõukogu 13. juuni 1988. aasta direktiiviga 88/380/EMÜ, on vastuolus sortide „Ambition" ja „Matador" kandmine seemnena ühise kataloogi šaloti-rubriigi alla.

EÜ artikliga 28 on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid nagu 17. mai 1990. aasta määrus šalottide turustamise kohta, mis lubab šaloti nime all turustada üksnes vegetatiivsel teel paljundatud köögivilju, välistades seemnest kasvanud köögiviljad, mida sama nime all teistes liikmesriikdies toodetakse ja turustatakse.

Allkirjad